[1] Tekst Ruud Metselaar

De Mars op Rome en het neofascisme

Inleiding

Als ik goed heb geteld, heb ik in de loop der jaren zesmaal over Mussolini geschreven, iedere keer omdat er weer een verhaal over hem in een van de dagbladen was verschenen. In mijn laatste Nieuwsbrief over dit onderwerp, 6(2021), schreef ik over de fascinatie voor Mussolini die er nog steeds bestaat, voor deze persoon. De directe aanleiding was toen de bijeenkomst van neofascisten in mei 2021 op de plaats waar Mussolini werd gedood door de partizanen.
Voortdurend blijkt weer dat Italië nooit op dezelfde manier als Duitsland heeft afgerekend met het verleden. ” Hoewel de impact van twintig jaar fascistische dictatuur in Italië enorm was – het land werd door Mussolini de wereldoorlog ingetrokken die Italië verwoest achterliet – wil dat blijkbaar nog steeds niet tot iedereen doordringen”, zegt de journalist Ezio Mauro in *L’Anno del Fascismo*[2]

De aanleiding voor deze Nieuwsbrief was bijgaande foto die ik in de krant vond en waarop we de optocht zien die in het weekend van 30 oktober op vele plaatsen in Italië werd gehouden ter herdenking van de “Mars op Rome”, m.a.w. het begin van de fascistische dictatuur.

Optocht ter herdenking van de honderdste verjaardag van de Mars op Rome

[1] Verzoeken om toezending per email aan: rmetselaar@on.nl
[2] Oud hoofdredacteur van het dagblad La Repubblica in: L’anno del fascismo, Cronache della Marcia su Roma, ed. 2022, Milaan

Nu zal niet iedereen de geschiedenis van de aanloop naar het fascisme paraat hebben en daarom geef ik hieronder een korte samenvatting van de gebeurtenissen die Mussolini aan de macht brachten tot en met de befaamde “Mars op Rome”. In de tweede paragraaf volgt een overzicht van het voortdurende neofascisme in Italië en tenslotte een paar woorden over de nieuwe minister-president Meloni, waarvan het verleden in dit opzicht ook enige zorg baart.

De opkomst van het fascisme

De opkomst van het fascisme is nauw verbonden met de Eerste Wereldoorlog. De oorlog had het land aan de rand van de economische afgrond gebracht. Ze had aan ongeveer 680.000 soldaten het leven gekost en had het overheidstekort laten toenemen van 2, 9 biljoen lire (1914-1915) tot 23,3 biljoen lire (1918-1919). Het bijdrukken van bankpapier had geleid tot een enorme inflatie. Tijdens de oorlog was de industriële activiteit dankzij massale overheidssteun enorm toegenomen en met het verdwijnen van de oorlogseconomie ontstond er in de hele industrie een overproductie. Hierdoor waren er in november 1919 maar liefst 2 miljoen Italianen werkloos met als gevolg een steeds toenemende onvrede bij de burgerij. Dit resulteerde in een massale stakingsgolf die in 1920 een hoogtepunt bereikte. Overheidsdiensten zoals trein-, telegraaf- en postverkeer konden niet meer functioneren. De grote industriecentra werden verlamd en boeren op het platteland voerden allerlei wilde acties uit. Achtereenvolgende regeringen grepen nauwelijks in en het land stevende af op een burgeroorlog.

De aanhoudende crisis schiep ruimte voor allerlei subversieve activiteiten van gedemilitariseerde oud-strijders, die bijna allemaal de naam *fascio* droegen. Bekende leiders waren D’Annunzio en Marinetti en als belangrijkste Mussolini. In zijn krant *Il Popolo d’Italia* verkondigde hij de samenwerking tussen soldaten en de producerende klassen, zowel burgerij als proletariaat, tegenover de liberalen en de socialisten. Zijn politieke groepering, de *fascio di combattimento* (strijdgroep), opgericht in 1919, was niet onmiddellijk een succes. In december waren er nog slechts 870 leden, afkomstig uit de *arditi* (leden van voormalige stoottroepen), waarvan ze het uniform, het zwarte hemd, overnamen. Toen ze samen met de futuristen van Marinetti deelnamen aan de verkiezingen behaalden ze niet meer dan 4657 van de 270.000 uitgebrachte stemmen. Twee jaar lang zocht Mussolini naar een politieke kans en hij kreeg die toen in het najaar van 1920 de arbeidsonlusten weer oplaaiden. De doorbraak kwam niet als politieke partij maar als para-militaire organisatie. In de kleine steden en op het platteland, vooral in Midden-Italië was de agrarische bourgeoisie de acties van verschillende boerenorganisaties beu. Her en der doken er spontaan knokploegen op, *squadre*, die onder leiding van fascisten de buurt terroriseerden en zich tegen de socialisten keerden. Socialistische partijbureaus werden bestormd, vakbondsleden aangevallen en gereinigd van hun misdaden door hen wonderolie te laten drinken. In korte tijd kwamen de ´rode provincies‘ van Midden-Italië in handen van de ‘zwarthemden’. Het fascisme wist allerlei zeer verschillende groepen aan te trekken: conservatieve landbezitters, nationalistisch ingestelde winkeliers en ambtenaren, groepen uit de kleine burgerij en studenten. In 1921 wist Mussolini de beweging tot een politieke partij om te vormen, de *Partito Nazionale Fascista* (PNF). Door de verdeeldheid was het nooit geheel duidelijk waar het fascisme nu precies voor stond en kon de partij zowel van politiek links als rechts leden werven Eind 1920 telde ze meer dan 20.000 leden en het jaar daarop al 250.000, georganiseerd in 834 fasci. Het grote aantal leden gaf Mussolini ook manoeuvreerruimte, want niet alleen kon hij als onbetwiste Duce de verschillende

plaatselijke leiders tegen elkaar uitspelen en zo zijn greep op de beweging verstevigen, zijn positie buiten het squadrismo leverde hem ook het voordeel op dat hij niet noodzakelijkerwijs met het knokploegengeweld geïdentificeerd werd en zich als gematigde politicus kon blijven voordoen. Vanaf 1921 wist hij zo een aanzienlijke machtspositie op te bouwen.
Dit zou hem misschien niet gelukt zijn als de overheid tegen het fascistische geweld zou zijn opgetreden De regering deed echter niets om de openbare orde te beschermen. Met name de antisocialistische activiteiten die het fascisme ontplooide, gaf de beweging de nodige sympathie in de liberale politieke klasse. Omdat politieke samenwerking de beste kans leek te bieden op normalisering van de fascistische beweging, bood premier Giolitti Mussolini in 1921 een plaats aan op de gemeenschappelijke verkiezingslijst van de regeringspartijen. Daardoor gelegitimeerd maakten de fascisten met 35 zetels hun intree in het parlement. De politieke invloed van de partij was onevenredig groot omdat er geen meerderheid te vinden was die wilde regeren. De oprichting van de communistische partij in 1921 zorgde voor een toename van de polarisatie en hoewel deze partij nog klein was, werd Mussolini een correctief voor het liberale systeem dat in een crisis verkeerde.
In 1922 bezetten de fascisten ruim zeshonderd gemeentebesturen in het hele land, socialistische burgemeesters werden met geweld gedwongen af te treden en plaats te maken voor fascisten. In oktober van dat jaar gaven de werkgevers in de Confindustria te kennen dat ze steun zouden geven aan een regeringscoalitie waar de fascisten deel van zouden uitmaken. In diezelfde maand vertelden ook de militaire leiders, de maarschalken Badoglio en Diaz, de koning dat het leger de fascisten welgezind was. Tenslotte sloot ook de katholieke kerk zich daarbij aan. De vraag was nu niet meer of de fascisten in de regering opgenomen zouden worden, maar op welke voorwaarden.

Foto van de Mars op Rome in 1922

De Mars op Rome 1922. Mussolini tussen zijn zwart-hemden

De Mars op Rome

Ongeveer een week voor de mars op Rome wordt in Napels een congres van de fascistische partij gehouden. Mussolini zegt daar: "Als ze ons de macht niet geven, gaan we haar halen." Er is dus druk vanop de straat, maar ook onderhandelingen met de elites, met een deel van de politieke klasse, om aan de macht te komen.

De Mars op Rome wordt aangekondigd op het congres. Ze is op militaire wijze georganiseerd. Er wordt een quadriumviraat opgericht, een soort opperbevel van vier historische figuren van het fascisme dat de operaties moet leiden. Colonnes van fascisten zullen op weg naar Rome samenkomen om met veel machtsvertoon de macht te grijpen. Er zijn zo'n 25.000 deelnemers. Hier en daar is er sprake van geweld langs de route van de fascistische colonnes. In sommige gevallen worden linkse gemeenten of hoofdzetels van vakbonden aangevallen.

Ondertussen is Mussolini in Milaan, waar hij wacht op een oproep van de koning. Sommige politieke leiders vragen de koning een staat van beleg te tekenen, zodat het leger kan ingrijpen en de fascisten die Rome willen bestormen uitgeschakeld kunnen worden. Maar nadat hij eerst akkoord gaat, verandert de koning van gedachten. In plaats daarvan salueert de koning naar de duizenden zwarthemden die zich op het plein voor het Koninklijk Paleis hadden verzameld. Door dat te doen legitimeerde hij de fascistische revolutie en kon de regering van premier Luigi Facta niets anders doen dan aftreden. Achteraf zegt hij dat hij bang was een burgeroorlog uit te lokken. Maar we weten dat als de troepen hadden ingegrepen, de fascisten gemakkelijk zouden zijn

verdreven. De staat had de middelen om de situatie onder controle te houden, maar gebruikte die niet.

Mussolini wachtte nu in Milaan de uitnodiging van de koning af, waardoor hij op 29 oktober 1922 de jongste premier werd die het land ooit had gehad. Hiermee begon de dictatuur die tot de zomer van 1943 zou duren en in het noorden van Italië zelfs tot april 1945.

Het neofascisme

Hoewel men zou verwachten dat er na de oorlog een sterke antifascistische stemming in het land zou heersen, bleek dit al snel niet zo te zijn. Door toedoen van de gezamenlijke bevrijding comités in het noorden werd er al snel een regering onder leiding van Ferrucio Parri gevormd. Hij was een van de leiders van de strijdlustige Actiepartij, die uit het verzet was voortgekomen. Zijn regering werd echter geen succes. De zuiveringen die met grote voortvarendheid werden ondernomen, lokten veel kritiek uit vanwege de extreem harde wetgeving waarmee men de oorlogsmisdaden wilde straffen. Toen de regering bovendien met een uiterst progressieve belastinghervorming kwam, waarmee de kosten voor de wederopbouw vooral bij de rijken terechtkwamen, ontstonden er spanningen binnen de coalitie. In november zegden de liberalen de samenwerking met Parri op, waardoor deze moest aftreden. Het mislukken van de regering Parri maakte formeel een einde aan de politiek van het antifascisme.
Van Osta schrijft hierover: “De politiek was vanaf het begin tot mislukken gedoemd, omdat ze steeds over het hoofd had gezien dat het verzet, afgezien van het noorden, nergens maatschappelijke ingang had gevonden. Het noorden had zichzelf bevrijd, maar de overige delen van Italië, inclusief Rome, waren door de geallieerden bevrijd”. Dit gegeven illustreert hoe diep verdeeld het volk zich aan het eind van de oorlog bevond. De nieuwe regering onder Alcide de Gasperi, de christen-democratisch voorman, zou de maatschappelijke en politieke hervorming veel voorzichtiger uitvoeren. Belangrijk was dat de linkse partijen nu ook akkoord gingen met een nationale aanpak van de enorme problemen waarvoor het land zich gesteld zag. Ook de socialisten en communisten zagen de wederopbouw als het allerbelangrijkste, reden waarom ze de politieke zuivering niet hoog opspeelden. Het was Togliatti, de leider van de communistische partij, die als minister van justitie verantwoordelijk was voor een generaal pardon voor alle fascistische misdrijven.
Deze ontwikkelingen gaven alle kans aan neofascistische stromingen. De drie belangrijkste waren: de *Movimento Sociale Italiano*, MSI, opgericht in 1946; de *Forza Nuova* uit 1997; de groep *Casa Pound*.

Al in 1946 stichtte Giorgio Almirante (1914-1988), de neofascistische partij *Movimento Sociale Italiano*, MSI, een partij die in twee jaar na de oprichting al miljoenen kiezers trok. Almirante was chef geweest van het kabinet van de minister van Volkscultuur van Mussolini's fascistische marionettenstaatje de *Italiaanse Sociale Republiek, RSI,* in Noord-Italië (1943-1945).

Over de herkomst en de boodschap van de MSI kon geen enkele twijfel bestaan: het symbool van de Italiaanse driekleur als brandende vlam werd gewoon direct overgeheveld van de verboden fascistische partij naar het nieuwe partijsymbool van de MSI en de oprichters noemden zichzelf

‘veteranen van de republiek van Salò’, een hondsbrutale manier om de misdaden die vanuit de Villa Feltrinelli aan het Gardameer werden verordonneerd in een net pak te hijsen.

Almirante bleef als leider van de MSI tot 1950 en hield in die functie strikt vast aan een neofascistische koers. In 1950 moest hij als leider het veld ruimen en werd opgevolgd door de meer plooibare Arturo Michelini, die samenwerking met de Democrazia Cristiana en de Nationaal Monarchistische Beweging voorstond, iets wat Almirante toen fel afwees. Almirante trad als leider van de radicale vleugel op.
Toen Michelini in 1969 overleed keerde Almirante (in de functie van secretaris) terug. In de jaren '70 werd Italië getroffen door extreem-linkse en extreem-rechtse terroristen en de MSI profileerde zich als een partij van "recht en orde" die zich tegen extreem-rechts en extreem-links terrorisme keerde. Fascistische symbolen werden in 1970 van het partijlogo verwijderd en in 1973 fuseerde de partij met een deel van de monarchistische beweging tot de *MSI-Nationaal Rechts*. Tegelijkertijd sloten terroristische groepjes zich heimelijk aan bij de MSI.
In 1987 trad Almirante af en werd Gianfranco Fini voorzitter. In 1994 haalde Berlusconi hem over om toe te treden tot zijn regering waarmee hij het fascisme ook weer acceptabel maakte.

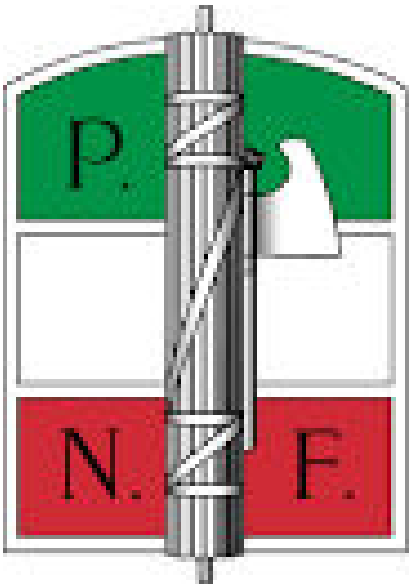

Links: logo van de Partito Nazionale Fascista
Rechts: logo van de Movimente Sociale Italiano

Eind januari 1995 ging de MSI op in de *Alleanza Nazionale*, AN, een samenwerking tussen extreem-rechts en conservatieve elementen binnen de christendemocratische beweging. De AN nam afstand van het racisme en streefde naar betere betrekkingen met het jodendom en accepteerde de democratie en het politieke pluralisme. Gianfranco Fini is dan de voorzitter van de Alleanza Nazionale en was van 2001 tot 2006 vicepremier van Italië onder de tweede regering van Silvio Berlusconi. De nieuwe AN is dus in feite de rechtstreekse opvolger van de MSI, maar dan wel zonder de fascistische ideologie (ofschoon de huidige AN nog wel fascistische trekjes heeft), symbolen en uitingen.

In 1996 nam de AN deel aan de coalitie *Polo della Libertà*, PDL, samen met de christen-democraten en Berlusconi’s *Forza Italia*. Deze coalitie verwierf 40% van de stemmen, waardoor de AN een plaats in het kabinet Berlusconi kreeg. In 2001 trad ook de *Lega Nord* toe tot de coalitie,

die bij de verkiezingen 46% haalde, maar daarin was het aandeel van de AN gedaald van 16% in 1995 naar 12%. Bij de regionale verkiezingen van 2005 verloor de AN in bijna al haar bolwerken. In juli 2005 schoof Fini enkele naaste medewerkers (de zgn. "kolonels") terzijde en versterkte hij zijn positie binnen de partij. In 2009 ging de partij op in Berlusconi's PdL. Gianfranco Fini is de PdL in 2010 definitief uitgestapt om een nieuwe partij te stichten, *Futuro e Liberta,* FLI. De partij wordt vaak omschreven als 'het post-fascistische splinterpartijtje van Mussolini-nostalgici'.

Daarna volgden nog enkele afsplitsingen en nieuwe partijen waarop we hier niet zullen ingaan. Van belang is echter dat eind december 2012 de partij *Fratelli d'Italia* ('fratelli d'Italia' is de eerste regel van het Italiaanse volkslied) werd opgericht met een aantal voormalige leden van de AN (Russa, Meloni) en christen-democraten en liberalen. Hierdoor heeft de FdI een vergelijkbaar profiel met dat van de FLI, de partij van Fini.

De Groene Amsterdammer schreef hierover: "De FDI, een partij met heimwee naar het fascisme, won de voorbije verkiezingen in Italië. Hoe kan deze terugkeer op het toneel verklaard worden?" De historica Marie-Anne Matard-Bonucci, auteur van talrijke boeken over dit onderwerp, schreef: "Bij een deel van de bevolking leeft nog steeds een verwaterde opvatting van wat het fascisme was: de gedachte dat het fascisme zo slecht nog niet was, een minder verschrikkelijk regime dan het nazisme", en "Deze kijk op de geschiedenis ontslaat het fascisme van zijn verantwoordelijkheden". Het is ook de visie van Giorgia Meloni, leidster van *Fratelli d'Italia* en net geïnstalleerd als minister-president van Italië. Het is een opvatting die Duitsland de schuld geeft van de oorlogszuchtige en racistische excessen van de laatste jaren van het fascistische regime en voorbijgaat aan het feit dat het de logica van de fascisten zelf was die tot deze ontwikkeling leidde. Zoals ik in mijn Nieuwsbrief 6(2021) schreef zijn er vele vooraanstaande politici in Italië die deze mening delen. Die Nieuwsbrief laat ook duidelijk zien hoezeer het fascisme nog leeft onder een deel van de bevolking.

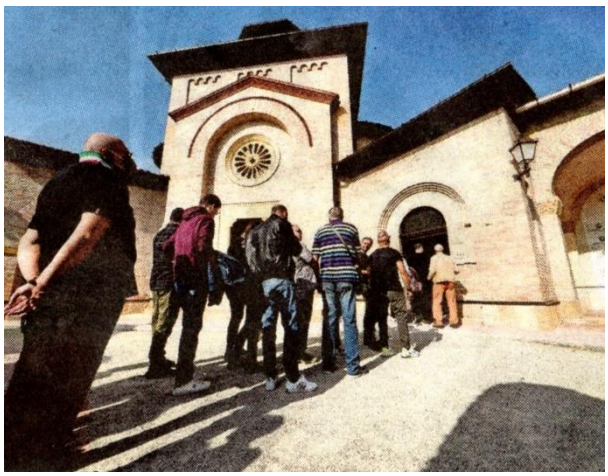

Links: Foto etalage van Mussolini gedenkshop in Predappio (foto Rob Zoutberg); Rechts: in de rij voor het graf van Mussolini

In Nieuwsbrief 6(2020) liet ik ook zien hoe Predappio, het geboortedorp van Mussolini, een bedevaartoord is geworden voor de neofascisten. Ik citeer een artikel uit The Guardian:
"Gekleed in zwarte hemden, hun armen vol tatoeëringen, zijn Fabrizio en Mamel Gamberini op

hun jaarlijkse trip naar Predappio. “Wij zijn fascisten”, zeggen ze trots als ze uit de winkel Predappio Tricolore komen, de souvenirshop vol Mussolini memorabilia. “We komen ieder jaar om wat souvenirs te kopen, zijn graf te bezoeken en er bloemen achter te laten”. En ze zijn niet de enigen: naar schatting komen er ten minste 100.000 bezoekers per jaar naar deze gedenkplaats. Op internet vindt u ook direct de site van bovengenoemde winkel https://www.mussolini.net/it/

Alvorens in te gaan op de persoon Meloni, noem ik kort de twee neo-fascistische organisaties die naast de MSI actief waren, *Forza Nuova* en *Casa Pound*.

Forza Nuova werd opgericht naar voorbeeld van de *IJzeren Garde* van de Roemeen Codreanu, een van de bloedigste antisemitische bewegingen die Europa ooit gekend heeft. In Italië waren Roberto Fiore en Massimo Morsello de oprichters van FN. Beiden vluchtten in 1980 naar Londen, beschuldigd van oprichting van een subversieve en gewapende groepering, en werden bij verstek veroordeeld tot 5 jaar en zes maanden, respectievelijk 8 jaar en twee maanden gevangenisstraf. Aanhangers van deze beweging waren talrijke keren betrokken bij gewelddadige acties. In 2010 noemde het Hof van Cassatie de beweging nazi-fascistisch en neofascistisch. In 2011 werden de hoofdredacteur en een journalist van de Corriere della Sera vrijgesproken van de aanklacht die Fiore tegen hen had ingediend omdat ze Forza Nuova een beweging hadden genoemd die duidelijk fascistisch was en xenofobie, racisme, geweld en antisemitisme verspreidde.

Casa Pound is een Italiaanse nationalistisch-revolutionaire en neofascistische politieke partij . Het werd geboren als een sociaal centrum van extreem-rechts aan het einde van 2003 in Rome, Hier organiseerde een fascistische vechtclub rellen in Romeinse achterstandsbuurten waar Roma of immigranten dreigen te worden geplaatst. De beweging verspreidde zich over de volgende jaren, niet alleen in de hoofdstad, maar ook over het hele nationale grondgebied, door nieuwe bezettingen van gebouwen, verschillende soorten mobilisaties en initiatieven. Daarbij vielen er harde klappen en als dat niet genoeg was, konden de beoogde sociale woningen ’s nachts ook zomaar in de fik vliegen. Iedereen wist wie erachter zat, maar ja, bewijs het maar eens. De beweging belijdt antikapitalisme en anticommunisme, ze is ook anti- zionistisch, anti-Amerikaans en pro- Iraans.
Casa Pound is niet verboden bij de wet, want het woord ‘fascisme’ zit niet in het logo, wel de achternaam van de Amerikaanse dichter Ezra Pound (1885-1972), die zoals bekend fascistische sympathieën had en begraven ligt op het kerkhof van Venetië. De erven Pound zijn absoluut niet blij met dit ‘eerbetoon’, maar het lukt ze maar niet om de naam van de grote dichter los te wrikken van deze neofascistische organisatie.
Op 26 juni 2019, kondigde de president van CasaPound, Gianluca Iannone, het einde aan van het bestaan van CasaPound als politieke partij en keerde deze terug naar haar oorspronkelijke status als sociale beweging.

Giorgia Meloni

De FLI won met Meloni als lijsttrekker de Italiaanse parlementsverkiezingen van 2022 en op 21 oktober werd zij door president Sergio Mattarella benoemd tot minister-president van Italië. Ze werd de eerste vrouwelijke premier van Italië. Wie is deze vrouw en vooral wat kunnen we van haar verwachten?

Eerst de feiten: Giorgia Meloni (1977) is een Italiaanse journaliste en politica. In 1992 werd ze lid van de jeugdafdeling van de neofascistische partij MSI. Sinds 2006 was Meloni lid van de Kamer

van Afgevaardigden van Italië en van 2008 tot 2011 minister van Jeugdzaken in het kabinet Berlusconi IV. Ze was ook voorzitter van de jeugdafdeling van de partij Il *Popolo della Libertà*. In december 2012 richtte ze met Guido Crosetto en Ignazio La Russa de partij *Fratelli d'Italia* op en werd op 8 maart 2014 verkozen tot voorzitter en leider van de partij.
Sinds september 2020 is Meloni voorzitter van de *Partij van Europese Conservatieven en Hervormers,ECR,* de partij waarin voor ons land de SGP, JA21 en het voormalig FvD-lid Rookmaker zitten.

De nieuwe minister-president van Italië, Giorgia Meloni

Bij de laatste verkiezingen van 4 maart 2018 haalde ze nog slechts vier procent van de stemmen en dat was totaal oninteressant vergeleken bij het monsterresultaat van de *Vijfsterrenbeweging* van Beppe Grillo (bijna 33 procent) en van de *Lega* van Matteo Salvini (ruim 17%). Daar ging het toen om, niemand hield zich bezig met Giorgia Meloni.
Zijzelf postte op de dag van de verkiezingen een tweet van haar bezoek aan Viktor Orbán in Boedapest. Wang aan wang met achter hen de Donau en het Hongaarse parlement, haar commentaar: 'Met Viktor Orbán voor de soevereiniteit van de volkeren. Met geheven hoofd in Europa zonder onderworpenheid. Stop de clandestiene immigratie. Bestrijd Soros en de speculanten van de Financiële Internationale.'

In de volgende jaren hield ze zich buiten de politieke moddergevechten, maar werkte hard aan de toekomst van haar partij.
Op het podium in de aardbevingsstad L'Aquila kondigde de burgemeester, een hardcore fascist, deze Pierluigi Biondi, die zelfs nog een paar jaar bij Casa Pound stond ingeschreven, haar aan met: 'Mag ik u voorstellen: onze toekomstige minister-president'. Hij zag het goed want ze won de parlementsverkiezingen van 2022 met 26%.
Samen met Salvini van de Lega en Berlusconi van Forza Italia is nu ook in Italië (ultra)-rechts aan de macht gekomen. Hoe dit precies zal uitpakken is tot nu toe onzeker. "Is er nu weer een fascist als minister-president gekozen" vragen velen zich af.

In de oppositie verbeterde ze het imago van haar partij door een grote politieke zwaai te maken en zich pro-NAVO, pro-Europa en pro-Oekraïne te verklaren. Maar velen twijfelen aan haar bedoelingen. Haar motto is dat van Mussolini: “God, Vaderland, Gezin” en ook weigerde ze de driekleurige vlam van de fascistische MSI uit het logo van haar partij te verwijderen. Vooral de vrouwenbewegingen zijn bang dat ze toch wijzigingen in het recht op abortus wil aanbrengen. Ook is ze met de vice-premier Salvini tegen immigratie en sterk nationalistisch georiënteerd.

In deze Nieuwsbrief, die toch gaat over de nalatenschap van Benito Mussolini, is het interessant op te merken dat er sinds kort weer twee Mussolini’s actief zijn in de politiek. Nadat Alessandra Mussolini (kleindochter van) al jaren prominent lid van de AN was, deed er in 2019 opnieuw een Mussolini zijn intrede in de politiek: Caio, achterkleinzoon van. Ook hij beweegt zich op de uiterste rechterflank. Van een besmette naam heeft hij geen last en dat tekent de Italiaanse houding tegenover de fascistische jaren. Hij staat op de lijst van de Fratelli d’Italia en de FdI verwacht met de nazaat van Il Duce kiezers te paaien.

De nieuwe regering: Meloni in het midden, links Berlusconi, rechts Salvini